

Dnr CBM 08/08

Till
Jordbruksverket
Gårdsstödsenheten
551 82 Jönköping

Remissvar

Förslag till ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVF 2004:85) om direktstöd. DNR 19-13093/07.

Centrum för biologisk mångfald har fått ovanstående remiss för synpunkter.

Ny definition på betesmark

Centrum för Biologisk Mångfald har under ett antal år arbetat med frågor kring biologisk mångfald, inte minst i odlingslandskapet. Det har bl.a. skett genom stora tvärvetenskapliga forskningsprogram som HagmarksMistra och Naturvårdskedjan, vilka har genererat mycket kunskap, bl.a. kring betesmarkerna. Vi kan notera en positiv utveckling i många marker, där miljöstöden har spelat en mycket viktig roll. Sverige har även i ett internationellt perspektiv stora värden knutna till sina betesmarker. Vi befarar att det med föreliggande förslag till definition av betesmarker, finns stor risk att värden kan komma att gå förlorade. Och detta bara för att vi inte har samma referensramar som EU-byråkratin, där gissningsvis många personer kommer från centraleuropeiska områden, där de mer träd- och buskrika betesmarkerna sedan länge är borta, men som en gång funnits.

Vi inser att det kan finnas praktiska skäl till att ta fram mätbara och tydliga definitioner, men det finns alltid risker med enkla definitioner. I princip är det omöjligt att ta fram sådana definitioner baserade på biologisk kunskap.

Vi befarar att definitionen inte kommer att tillämpas så flexibelt som vi hoppas att den är tänkt att göra, d.v.s. man kan få en situation där man använder devisen: det är bra att ta bort så mycket som möjligt, för att vara på den säkra sidan. Detta kan jämföras med effekterna av cm-råden av beteshöjd vilket på vissa marker resulterade i ett alldeles för högt betestryck.

Med denna definition tror vi att det finns risk för att man får en schabloniserad syn och därmed risk för en likartad skötsel i stora delar av landet.

Utifrån våra studier inom bl.a. HagmarksMistra vill vi i stället kraftfullt framföra behovet av större dynamik och variation i hävden av våra betesmarker, i stället för förenklad och generaliserad hävd över stora delar av landet. Det gäller t.ex. att försöka skapa områden

där blomrikedomen inte blir bortbetad (för att efterlikna slåttermarker, och därmed gynna t.ex. en stor mängd insekter). Vi förordar således att man satsar rejäla resurser så att länsstyrelsens rådgivare ges tillräcklig tid för att besöka lantbrukarna och diskutera sig fram till individuella skötselplaner för hagmarkerna (gärna så att hänsyn även kan tas till närliggande marker så att man där så är möjligt försöker ha ett landskapsperspektiv). En helhetsbedömning där man utgår från de platsgivna förutsättningarna är att föredra framför vissa siffermått. Om siffermått måste användas är det viktigt att man i varje enskilt fall har möjlighet att diskutera både övre och undre gränser för att undvika röjningar ”för säkerhets skull”.

Eftersom denna fråga initierats p.g.a. EU så kan man även se det som en principfråga där det från Sveriges sida är viktigt att kraftfullt argumentera för våra ståndpunkter och frågan är säkert lika viktig för många nya EU-länder i Östeuropa. Troligen kommer EUs jordbrukspolitik att förändras (på ett förhoppningsvis positivt sätt). Om vi då kortsiktigt riskerar att förlora värden helt i onödan så måste Sverige agera för att besluten blir i överensstämmelse med de verkliga (och synnerligen varierande) förhållanden som råder inom olika delar av EU-länderna. Man kan även ifrågasätta konsekvensen mellan olika EU-direktiv. Dels ska vi arbeta för att bevara mångfalden, t.ex. inom Natura 2000-områden, och dels ska vi efterleva regler, som det föreliggande förslaget gällande betesmarkerna, vilket kan få kontraproduktiva effekter gentemot bevarandeintressena. Dessa problem kan i någon mån mildras i och med att det enligt förslaget finns möjlighet till undantag, men då måste det i praktiken gå att hantera detta på ett bra sätt, vilket kommer att kräva resurser.

Synpunkter:

Finns det några specifika skäl (t.ex. vetenskapliga belägg) till de föreslagna nivåerna på max 50 träd/ha och täta snår på max 100 m²?

Bara att man förändrar definitioner kan skapa oro och leda till slumpartade, negativa konsekvenser för att många lantbrukare i hög grad är beroende av stöden, och därmed oroade för sanktioner. Och även SJV påpekar ju att det finns risk för felaktig röjning och försämrade betingelser för vissa arter. Detta betyder att avsevärt mer resurser troligtvis krävs för att på ett pedagogiskt sätt förklara och exemplifiera definitionens flexibilitet och gränser för lantbrukare och tjänstemän, rådgivare och kontrollanter.

Det ser kanske bra ut att det finns möjlighet till undantag om det finns ”särskilda natur- eller kulturvårdsskäl”. Men för att fungera i verkligheten, måste det finnas tillräckliga resurser på länsstyrelserna för arbeta med dessa undantag.

Även om man eftersträvar tydliga definitioner, finns det fortfarande risk för vissa oklarheter. Det gäller främst avgränsningen av ”Träd av hävdkaraktär”.

Femtio träd per hektar låter ganska mycket och i många marker är nog risken att överskrida denna gräns inte så stor, men det kan alltid finnas undantag, t.ex. mer träd- och buskrika brynzoner där man absolut inte vill att det sker några röjningar (värdefullt mikroklimat för t.ex. insekter). Det är således viktigt att det finns utrymme att i enskilda fall diskutera hur träden bör stå och att det ofta bör vara större täthetsvariation än vad man idag ser i många hagmarker (verkar ibland vara skogsaspekter som styr trädfördelningen vilket kan ge ett onaturligt parkliknande utseende med träden symmetriskt fördelade).

Vi är särskilt negativa till gränsen 100 m² för täta snår. Det finns nämligen arter som kräver relativt stora buskage. En tydlig sådan art är törnskatan (rödlistad, missgynnad) där studier visat att den kräver att 10-15 % av betesmarken täcks av enbuskar, slån, rosor och hagtorn (inte enbart helt ogenomträngliga snår). Flera andra fåglar utnyttjar snår för att häcka, t.ex. grönfink, törnsångare, ärtsångare och koltrast och flera andra utnyttjar snåren på olika sätt, t.ex. taltrast, pilfink och gråsparv. Många lövträd har stora problem att nyetablera sig i betesmarker, och där är betesfredade snår mycket viktiga som barnkammare. I många större betesmarker kan t.ex. slånsnår ofta överstiga 100 m². Man kan då antingen rita bort dem (plottrigt arbete och sämre ekonomi) eller så ska man in och röja. Eftersom slån är besvärliga att röja bort manuellt så kanske man tar till större maskiner och då tar bort mera än nödvändigt när man ändå är igång och att man även tar bort andra mer fristående buskar av t.ex. rosor. Vi tror alltså att det finns stor risk att värdefulla miljöer kan komma att röjas bort i onödan, och det krävs stor informationsinsats för att minimera riskerna. Vid röjning drar man även på sig en ökad skötselinsats för att hålla slyuppslaget stången. Ofta hjälper det inte med ett hårt betestryck, utan det kan även behövas manuella röjningsinsatser under ett antal år. Vi tror mera på att utifrån det enskilda fallet avgöra vad som bör röjas och vad som bör sparas samt att se betesmarkerna som biologiska enheter i stället för fyrkantiga hektarrutor.

Slutsatser

- Satsa på enskild rådgivning till lantbrukarna och utnyttja de platsgivna förutsättningarna för att skapa större variation och motverka schabloniserad skötsel. Varje betesmark är unik (liksom varje lantbrukare).

Om inte detta är genomförbart tycker vi:

- Att gränsen 100m² för täta snår är särskilt oroande. Det finns arter som kräver större areal buskmarker. Det finns stor risk för omotiverade röjningar (för säkerhets skull). Jordbruksverket bör omedelbart informera (i t.ex. ATL) att det inte finns någon anledning för lantbrukare att göra röjningar på egen hand, för att om möjligt undvika onödiga och destruktiva röjningar. Att sätta en alternativ gräns baserad på biologisk kunskap är omöjligt. Men alla högre nivåer på gränsvärde är bättre än det föreslagna.
- Gränsen 50 träd per hektar tycker vi inte är lika oroande som när det gäller täta snår. Men vi är principiella motståndare till dylika gränsvärden då de aldrig kan baseras på biologisk kunskap. Vi tycker därför att ett högre värde, på kanske 60 eller 70 träd per hektar är bättre då det medger större flexibilitet.
- ***Vi anser slutligen att det är fullkomligt oacceptabelt att schablonmässiga referensramar inom EU (delvis i motsats till svenska administratörers inställning) får styra utformningen av svenska betesmarker, utan hänsyn till betesmarkernas historia, variationsrikedom och biologiska mångfald.*** Det finns stor risk att det med liggande förslag sker slumpartade och helt onödiga förluster av biologisk mångfald. Centrum för Biologisk Mångfald ställer gärna upp för att diskutera dessa frågor och de för- och nackdelar som kan finnas med olika utformning av stödreglerna.

Ärendet har föredragits av Roger Svensson, Åke Berg och Jörgen Wissman.

2008-01-16

Urban Emanuelsson
Föreståndare